

Sygn. akt II UK 482/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 4 czerwca 2014 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jerzy Kuźniar (przewodniczący)

SSN Beata Gudowska

SSN Zbigniew Korzeniowski (sprawozdawca)

w sprawie z wniosku A. R.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych
z udziałem zainteresowanych: K. D. i in. ,
o ustalenie istnienia ubezpieczeń społecznych,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 4 czerwca 2014 r.,
skargi kasacyjnej wnioskodawcy od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 12 września 2012 r.,

I. prostuje oczywistą omyłkę w zaskarżonym wyroku w ten sposób, że w miejsce Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G. wpisuje Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w E.,

II. oddala skargę kasacyjną,

III. zasądza od skarżącej na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w E. 120 (sto dwadzieścia) zł tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny wyrokiem z 12 września 2012 r. oddalił apelację wnioskodawczynie A. R. od wyroków Sądu Okręgowego w E. z 29 lutego 2012 r. w sprawach [...], którymi oddalono jej odwołania od decyzji pozwanego organu rentowego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w E. z dnia 7 i 9 czerwca 2011 r. Spór dotyczył zastosowania art. 8 ust. 2a ustawy z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. 2013 r., poz. 1442; niżej jako „ustawa o sus”), zgodnie z którym *„Za pracownika, w rozumieniu ustawy, uważa się także osobę wykonującą pracę na podstawie umowy agencyjnej, umowy zlecenia lub innej umowy o świadczenie usług, do której zgodnie z Kodeksem cywilnym stosuje się przepisy dotyczące zlecenia, albo umowy o dzieło, jeżeli umowę taką zawarła z pracodawcą, z którym pozostaje w stosunku pracy, lub jeżeli w ramach takiej umowy wykonuje pracę na rzecz pracodawcy, z którym pozostaje w stosunku pracy”*. Pozwany ustalił, że zainteresowane [...] były zatrudnione na zlecenia z wnioskodawczynią a pracę wykonywały na rzecz swojego pracodawcy Wojewódzkiego Szpitala Zespolonego w E., z którym pozostawały w stosunku pracy. Pozwany stwierdził, że składki nie obciążają wnioskodawczynię lecz Szpital. Sądy decyzje pozwanego uznały za prawidłowe. Ustalono, że wnioskodawczyni prowadzi działalność gospodarczą w zakresie świadczenia usług lekarskich i pielęgniarskich. W 2006 r. zawarła z Wojewódzkim Szpitalem Zespolonym w E. umowę i przyjęła do wykonania udzielanie świadczeń zdrowotnych z zakresu całodobowej opieki pielęgniarskiej nad pacjentem w tym Szpitalu, pełnionych w ramach dyżurów uzupełniających obsadę (zastępstwa). W 2007, 2009 i 2010 r. wnioskodawczyni i Szpital zawierali kolejne umowy. W celu realizacji umowy ze Szpitalem wnioskodawczyni zawarła z zainteresowanymi umowy zlecenia i zgłosiła je do ubezpieczenia zdrowotnego z tytułu wykonywania tych umów. Zainteresowane pozostawały w stosunku pracy ze Szpitalem. W ramach umów zlecenia wykonywały te same czynności, które wykonywały w ramach stosunku pracy w Szpitalu. Miały dostęp do środków i pomieszczeń znajdujących się na terenie szpitala. Ich pracę nadzorował lekarz dyżurny, przełożona oddziałowa. Sąd Okręgowy rozstrzygnął, że zainteresowane były pracownikami w rozumieniu art. 8 ust. 2a ustawy o sus, gdyż w ramach zleceń świadczyły usługi medyczne na rzecz

swojego pracodawcy i dlatego to Szpital, a nie wnioskodawczynie, był płatnikiem składek (uchwała Sądu Najwyższego z 2 września 2009 r., II UZP 6/09 i wyrok z 22 lutego 2010 r., I UK 259/09). Sąd Apelacyjny dodatkowo zauważył, że przepis art. 8 ust. 2a został wprowadzony po to, aby wyeliminować sytuacje, gdy w ramach umowy cywilnoprawnej ubezpieczony wykonywałby te same obowiązki, które świadczył w ramach umowy o pracę, wskutek czego pracodawca nie musiałby zatrudniać pracownika w większym wymiarze czasu pracy lub w godzinach nadliczbowych i odprowadzać składek na ubezpieczenie społeczne od wyższego wynagrodzenia. Pracodawca w wyniku umowy o podwykonawstwo przejmuje w ostatecznym rachunku rezultat pracy wykonywanej na rzecz zleceniodawcy, przy czym następuje to w wyniku zawarcia umowy zlecenia/świadczenia usług z osobą trzecią oraz zawartej umowy cywilnoprawnej między pracodawcą i zleceniodawcą. Nie ma podstaw, aby stosowanie art. 8 ust. 2a ustawy o sus ograniczać tylko do sytuacji, gdy pracodawca zatrudnia swojego pracownika równoległe na podstawie umowy cywilnoprawnej. Pracodawcę obciąża zatem obowiązek poboru i odprowadzenia do ZUS składek na ubezpieczenie zdrowotne za osobę „uznaną za pracownika” (art. 66 ust. 1 pkt 1a ustawy z 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych w związku z art. 8 ust. 2a ustawy o sus). Za obciążeniem obowiązkiem rozliczania i poboru składek przemawia zasada racjonalnego ustawodawcy. Podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie zdrowotne pomniejsza się o kwoty składek na ubezpieczenia finansowane przez ubezpieczonych nie będących płatnikami składek. W sytuacji trójkąta umów, to obowiązkiem ubezpieczonego, jest udzielenie płatnikowi wszelkich niezbędnych danych pozwalających mu terminowo wywiązać się z obowiązków płatniczych wobec ZUS. Ubezpieczony (zainteresowane) ma obowiązek ujawnienia świadczeniodawcy (Szpitalowi) przychodu z umowy cywilnoprawnej zawartej ze skarżącą.

W skardze kasacyjnej wnioskodawczynie zarzuciła naruszenie: 1) art. 8 ust. 2a ustawy o sus, w szczególności zdanie ostatnie tego przepisu, „czy ma on zastosowanie do umów zawartych przez wnioskodawczynię o świadczenie usług medycznych Wojewódzkiemu Szpitalowi Zespolonemu w E. oraz zawartych z osobami fizycznymi o świadczenie usług medycznych na jej rzecz, przez przyjęcie

przez Sąd, że świadczenie usług na rzecz wnioskodawczyni przez wymienione osoby fizyczne stwarza obowiązek odprowadzenia składek na ubezpieczenia społeczne przez pracodawcę tych osób na zasadach ogólnych (pracodawca nie posiada umów cywilnoprawnych podpisanych ze swoimi pracownikami i nie wypłaca im wynagrodzenia z tych umów”); 2) przepisów postępowania wskutek oddalenia wniosku wnioskodawczyni o zwrócenie się z pytaniem prawnym do Trybunału Konstytucyjnego, czy przepis art. 8a ust. 2a ustawy o sus, dotyczący zdania ostatniego tego przepisu jest zgodny z Konstytucją RP, bowiem rozstrzygnięcie tego zagadnienia miałyby wpływ na rozstrzygnięcie sprawy zawisłej przed sądem.

Pozwany wniósł o oddalenie skargi kasacyjnej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie ma zasadnej podstawy i dlatego została oddalona.

Sedno sprawy jest w regulacji przyjętej w art. 8 ust. 2a sus. Orzecznictwo Sądu Najwyższego utrwaliło już wykładnię, że przepis ten nie dotyczy tylko sytuacji, gdy pracownik zawiera ze swoim pracodawcą umowę cywilną na dodatkową pracę na jego rzecz, czyli obok lub ponad dotychczasowe pracownicze zatrudnienie. Regulacja ta obejmuje także sytuację - taką jak w obecnej sprawie -, gdy pracownik „w ramach takiej umowy wykonuje pracę na rzecz pracodawcy, z którym pozostaje w stosunku pracy”, czyli gdy pracownik pracuje na rzecz swojego pracodawcy także na podstawie umowy zawartej z innym podmiotem. Pierwszą wypowiedzią Sądu Najwyższego była powołana w tej sprawie uchwała z 2 września 2009 r., II UZP 6/09. Powiedziano w niej, że to pracodawca, którego pracownik wykonuje na jego rzecz pracę w ramach umowy o dzieło zawartej z osobą trzecią, jest płatnikiem składek na ubezpieczenia społeczne. Wówczas płatnikiem składek nie jest ta osoba trzecia. Natomiast kolejne orzeczenia Sądu Najwyższego jednolicie utrwalają to stanowisko i odnoszą się do dalszych kwestii, wynikających z przyjęcia, że płatnikiem składek jest pierwotny pracodawca (wyroki z 14 stycznia 2010 r., I UK 252/09, z 2 lutego 2010 r., I UK 259/09, z 18 października 2011 r., III UK 22/11, z 11 maja 2012 r., I UK 5/12, z 22 października 2013 r., III UK 155/12, z 6 lutego

2014 r., II UK 279/13, z 3 kwietnia 2014 r., II UK 399/13). Obecny skład podziela stanowisko dotychczasowe orzecznictwa, nie tylko ze względu na wartość wynikającą z jednolitej wykładni. Inna wykładnia – taka jak proponowane w skardze – musiałby wpierw wyjaśnić, jakie znaczenie ma i po co w ogóle wprowadzono tę regulację (art. 8 ust. 2a *sus in fine*). Skoro pierwsza sytuacja z art. 8 ust. 2a, czyli gdy pracownik pracuje dodatkowo na podstawie umowy cywilnej zawartej ze swoim pracodawcą, stanowi odpowiedź na nadużycia sprzeczne z ochroną zatrudnionego (choćby w zakresie czasu pracy, co zresztą skarżąca samo pośrednio zauważa wskazując na problem nadgodzin), to również sytuacja druga, czyli ujęta w drugiej części przepisu, nie może być oderwana od pierwszej, albowiem dopiero wówczas regulacja może być oceniona jako całościowa ze względu na cel zakładany przez ustawodawcę. W przeciwnym razie, jak pokazuje praktyka, bez większych problemów można by wyłączyć pierwszą regulację, właśnie przez zatrudnianie do pracy na rzecz pracodawcy przez podmioty trzecie. Nieuprawniona jest więc teza skargi, że art. 8 ust. 2a dotyczy tylko i wyłącznie dodatkowych umów zwartych przez pracodawcę z własnym pracownikiem.

Nie występuje problem kolizji czy potrzeba rozważenia zgłoszonego w skardze „problemu korelacji art. 8 ust. 2a z art. 9 ust. 1 i ust. 2 *sus*”. Skoro rozszerzone zostało pojęcie pracownika na gruncie ubezpieczeń społecznych, to nie zachodzi kolizja z przepisem art. 9 ust. 1 *sus*, gdyż nie dotyczy pracowników objętych regulacją z art. 8 ust. 2a *sus*. Natomiast art. 9 ust. 2 *sus* ma na uwadze zbieg inny niż z art. 8 ust. 2a *sus*.

Zarzut procesowy skargi nie jest zasadny. Nie wskazuje przepisu postępowania, który miałby zostać naruszony (art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c.). Pytanie prawne o konstytucyjność regulacji z art. 8 ust. 2a *sus* nie jest aktualne, gdyż wpierw należałoby uznać, że jest sprzeczna z określonym przepisem ustawy zasadniczej. Dopiero wówczas można by rozważać potrzebę pytania prawnego (art. 193 Konstytucji RP) Takiej analizy skarżąca w uzasadnieniu wniosku skargi nie przedstawia. Ponadto zabezpieczenie społeczne to domena ustawy zwykłej (art. 67 Konstytucji RP). Przepis art. 8 ust. 2a ma do spełnienia określone cele, nie tylko z zakresu ubezpieczeń społecznych. To tłumaczy i uzasadnia oparcie tej dziedziny prawa są na szczególnych regulacjach. W tym przypadku rozwiązanie przyjęte w

art. 8 ust. 2a ma swoje racjonalne uzasadnienie, choćby łączone z przeciwdziałaniem instrumentalnemu wykorzystywaniu przepisów prawa. Natomiast kwestie dalsze, w tym praktyczne a pochodne tezy, że płatnikiem składek jest pracodawca, nie zostały przedstawione w skardze w stopniu, który wymagałby dalszej szczegółowej analizy. Innymi słowy Sąd nie zwraca się z pytaniem prawnym do Trybunału Konstytucyjnego, gdy nie stwierdza sprzeczności przepisu ustawy z Konstytucją. Niezależnie Sąd Najwyższy w wyroku z 13 lutego 2014 r., I UK 323/13, stwierdził, że przepis art. 8 ust. 2a ustawy z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych nie narusza art. 51 ust. 1 i art. 84 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

Z tych motywów orzeczono jak w sentencji (art. 398¹⁴ k.p.c.).

Z urzędu należało sprostować oczywistą omyłkę w zaskarżonym wyroku, gdyż pozwanym był Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w E. (art. 350 k.p.c. w związku z art. 398²¹ k.p.c.).

O kosztach zastępstwa procesowego należnych stronie pozwanej orzeczono na podstawie art. 98 i 99 k.p.c. oraz § 11 ust. 2 i § 12 ust. 4 pkt 2 (stosowanego odpowiednio do odpowiedzi na skargę kasacyjną) rozporządzenia z 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych.